

СӨЖ-2

Орындаған:

Тексерген:

Жоспар:

1

Кіріспе

2

Негізгі бөлім

- 2.1. Тәуекел мен басқару тиімділігі арасындағы байланыс.
- 2.2. Тәуекелдерді стратегиялық басқару технологиясының мәселелері.
- 2.3. Тәуекелдерді басқару әдістерінің тиімділігі.

3

Қорытынды

4

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Кіріспе.

Ұйымдағы бизнес-процестерді басқара отырып және бақылауды жүргізе отырып, тәуекелдерді басқару кез-келген жағдайда қиындықтардан жалтару туралы емес, мақсаттар мен нәтижелерге қалай тиімді қол жеткізу туралы әңгіме екенін үнемі есте ұстаған жөн.

Тәуекелге бару - қалыпты жағдай. Бірақ ұйымдардың бір мақсатқа жетуі белгілі бір тәуекелдермен байланысты болуы мүмкін, ал сәл өзгеше мақсатқа жету немесе басқаша айтқанда бастапқы мақсаттан біршама ауытқу басқа тәуекелдермен байланысты екенін ескеруі керек. *Осыған байланысты осы СӨЖ-де тәуекел мен басқару тиімділігі арасындағы байланыс талқыланады.*

Компанияның тәуекелдерді басқару стратегиясының процесі компания қызметінің барлық аспектілеріне енгізілуі тиіс, тәуекелдерді басқару стратегиясымен тығыз байланысты болуы тиіс, сондай-ақ тәуекелдерді басқару процесінің деректері мен нәтижелері компанияның одан әрі дамуы туралы шешім қабылдау кезінде ескерілуі тиіс. *Осы СӨЖ-де тәуекелдерді стратегиялық басқару технологиясының мәселелеріне және тәуекелдерді басқару әдістерінің тиімділігіне тоқталамын.*

2. Негізгі бөлім.

2.1. Тәуекел мен басқару тиімділігі арасындағы байланыс.

► Тәуекел мен басқару тиімділігінің байланысының компоненттері және принциптері.

Соңғы теорияларда тәуекелдерді басқарудың тұжырымдамалық негіздерінің құрылымы айтарлықтай өзгерді. Қазір тәуекел мен басқару тиімділігі арасындағы байланыс компоненттерден және бизнестің өмірлік цикліне сәйкес келетін 5 қағидалан тұрады.

Мұндай құрылым ұйым қызметінің контекстінде тәуекелдерді неғұрлым түсінікті талқылауға мүмкіндік береді.

1. Корпоративтік басқару және мәдениет бұл құрамдасқа мынадай қағидаттар жатқызылған: Директорлар кеңесі тарапынан тәуекелдерді қадағалауды жүзеге асыру; операциялық құрылымдарды құру; қалаған мәдениетті айқындау; негізгі құндылықтарды ұстануды көрсету; қабілетті адамдарды тарту, дамыту және ұстап қалу.

2. Стратегия және мақсат қою қағидаттары: бизнес-мән мәтінді талдау; тәуекел-тәбетті (тәуекелге әзірлікті) айқындау; баламалы стратегияларды бағалау; бизнес-мақсаттарды тұжырымдау.

3. Қызметтің тиімділігі қағидаттары: тәуекелдерді анықтау; тәуекелдердің ауырлығын бағалау, тәуекелдердің басымдылығы; тәуекелдерге ден қою; тәуекелдерге кешенді көзқарасты қалыптастыру.

4. Талдау және қайта қарау принциптері: елеулі өзгерістерді бағалау; тәуекелдерді және қызметтің тиімділігін талдау; ұйымның тәуекелдерін басқаруды жетілдіру.

5. Ақпарат, коммуникация және есептілік қағидаттары: ақпарат пен технологияларды барынша пайдалану; тәуекелдер туралы ақпаратты тарату; тәуекелдер, мәдениет және қызмет тиімділігі туралы есептілікті ұсыну.

Ұйым оны күтіп тұрған қиындықтарды анықтап, осы қиындықтарды жеңуге бейімделуі керек. Ол құнды құру мүмкіндіктерін де, құнды құру кезінде кездесетін тәуекелдерді де ескере отырып шешім қабылдауы керек.

Қарапайым тілмен айтқанда, ұйым тәуекелдерді басқару тәжірибесін стратегияны анықтау және тиімділікті басқару тәжірибесімен біріктіруі керек. Мұндай интеграцияның пайдасы айқын. Біріншіден, бұл мүмкіндіктер шеңберін кеңейтуге мүмкіндік береді. Оқиғаларды дамытудың барлық ақылға қонымды нұсқаларын және ықтимал шешімдерді (тәуекелдердің оң және теріс аспектілері) қарастыра отырып, менеджмент ұйымның жаңа мүмкіндіктерін және әлеуетті мүмкіндіктермен байланысты ерекше қиындықтарды анықтай алады.

► **Тәуекел мен басқару тиімділігінің байланысы нәтижесіндегі пайда болатын тенденциялар.**

COSO авторлары «Ұйымның тәуекелдерін басқару. Стратегия мен қызметтің тиімділігімен интеграция» жұмысында болашақта ұйымның тәуекелдерін басқаруға әсер ететін **бірнеше тенденцияларды** көреді.

Олардың төртеуі келесіде көрсетілген:

- *Деректер көлемінің жылдам өсуіне байланысты проблемаларды шешу.* Қол жетімді деректер көлемі мен жаңа деректерді талдау жылдамдығы өскен сайын ұйымның тәуекелдерді басқару осы құбылыстарға бейімделуі керек. Деректер ішкі және сыртқы көздерден келеді және басқаша құрылымдалған болады. Терең талдау және деректерді визуализациялау құралдары дамып, тәуекелдер мен олардың әсерін түсіну үшін пайдалы болады — оң да, теріс те.

- *Жасанды интеллект пен автоматтандыруды барынша пайдалану.* Көбісі біз автоматтандырылған процестер мен жасанды интеллект дәуіріне кірдік деп санайды. Жеке сенімдерге қарамастан, ұйымның тәуекелдерді басқару практикасы қолданыстағы және болашақ технологиялардың әсерін ескеріп, олардың мүмкіндіктерін барынша пайдалану маңызды. Бұрын танылмаған қатынастар, тенденциялар мен заңдылықтар енді анықталып, тәуекелдерді басқару үшін өте маңызды ақпараттың бай көзі бола алады.

- ***Тәуекелдерді басқару шығындарын басқару.*** Компания басшылығы тәуекелдерді басқару, талаптарды сақтау және бақылау іс-шараларын алынатын пайдамен салыстырғанда олардың шығындарына қатысты алаңдаушылығын жиі білдіреді.

Ұйымның тәуекелдерді басқару тәжірибесі дамыған сайын тәуекелдерді, талаптарды сақтауды, бақылауды және тіпті корпоративтік басқаруды қамтитын іс-шаралар ұйым үшін барынша пайда әкелуі үшін тиімді үйлестірілуі маңызды болады. Бұл ұйым үшін тәуекелдерді басқарудың маңыздылығын қайта қарастырудың ең жақсы мүмкіндіктерінің бірі болуы мүмкін.

- ***Күшті ұйымдар құру.*** Ұйымдардың тәуекелдерді басқаруды ұйымның стратегиясымен және қызмет тиімділігімен интеграциялау дағдыларын игеруіне қарай олар өздерінің тұрақтылығын арттыруға мүмкіндік алады. Оларға үлкен әсер ететін тәуекелдерді біле отырып, ұйымдар алдын-ала әрекет етуге мүмкіндік беретін мүмкіндіктерді енгізу үшін тәуекелдерді басқаруды қолдана алады. Бұл бизнес үшін жаңа мүмкіндіктер ашады.

2.2. Тәуекелдерді стратегиялық басқару технологиясының мәселелері.

Тәуекелдерді стратегиялық басқару деп кәсіпорынның дамуының барлық бағыттары мен түрлеріне әсер ететін және іске асырылуы кәсіпорынның жұмыс істеуі мен дамуына синергетикалық әсер ететін кәсіпорынның даму стратегиясын іске асырумен байланысты тәуекелдерді басқаруды айтамыз.

Тәуекелдерді стратегиялық басқарудың маңызды проблемалары ретінде кәсіпорынның дамуымен байланысты тәуекелдер мен қауіптердің пәнаралық (білімге қатысты) сипатын бөліп көрсетуге болады. Жаһандану және ұлттық экономикалардың әлемдік экономикаға интеграциясы дәуірінде

мемлекеттер арасындағы мәдениаралық қатынастардың дамуына

иялық тәуекелдердің пайда болуы мен іске

мемлекеттік, техникалық, әлеуметтік,

және мәдени шекаралары жойылуда, бұл олардың

ның төмен деңгейіне және синергетикалық әсердің

әсер етеді.

Мұндай тәуекелдер ретінде, мысалы, *халықаралық терроризм, эпидемия, техногендік және табиғи апаттар немесе әлемдік экономикалық дағдарысқа айналған жақында болған қаржылық дағдарыс ретінде атап өтуге болады.*

Стратегиялық тәуекелдердің сипаттамаларын сәйкестендіру және анықтау кезінде, сондай-ақ тәуекелдердің алдын алу, азайту және өтеу бойынша басқарушылық әсерлердің жиынтығын әзірлеу кезінде қажет:

*білімнің әртүрлі салаларына жүгіну; осы тәуекелдердің
айланысты нюанстарды ескеру және себеп-
айланыстарды анықтау; жекелеген стратегиялық
іске асыру мен басқарудың синергизмін және жаңа
тәуекелдердің пайда болу мүмкіндігін бағалау.*

2.3. Тәуекелдерді басқару әдістерінің тиімділігі.

► Тәуекелдерді басқару әдістері.

Отандық және шетелдік тәжірибеде бар тәсілдердің негізінде кәсіпорындағы қаржылық тәуекелдерді басқару жүйесінің тиімділігін бағалаудың **сапалық және сандық әдістерін** бөліп көрсетуге болады.

► Сапалық әдістерді екі аспект бойынша қарастыруға болады:

- *кеңейтілген талдау әдістері;*
- *көптеген ірі аудиторлық компаниялар қолданатын заңдастырылған сапалық бағалау.*

Қаржылық тәуекелдерді басқару жүйесінің (ТБЖ) тиімділігін бағалаудың сапалық әдістері:

► Тәуекелдерді басқаруды бағалаудың егжей – тегжейлі сапалы әдістерінің әдіснамалық негізі **COSO ENM әдіснамасы** болып табылады Ол - проблемалық блоктарды анықтауға, дұрыс емес процедураларды жоюға және тәуекелдерді басқару жүйесінің толық сипаттамасын алуға мүмкіндік беретін *"ұйымның тәуекелдерін басқару-интеграцияланған моделі"*.

► ***СУФР тиімділігін кеңейтілген сапалы бағалау әдістері*** ең тиімді болып табылады, олар СУФР блоктарын қарастыруды білдірмейді, бірақ жүйені тұтастай, оның элементтерінің «үздік тәжірибеге» сәйкестігін зерттейді. Бағалаудың кеңейтілген сапалы әдісі аясында бөлуге болады.

менеджментінің тиімділігін бағалау әдісі.

процестік тәсілге және компанияны оң
ісінше қаржылық тәуекелдерді басқарудағы
қор нарығындағы акциялар құнының өсуіне
сілге негізделген.

► Тәуекелдерді басқару әдістерінің тиімділігін бағалаудың сатылары.

Тәуекелдерді басқару әдістерінің тиімділігін бағалау бірнеше сатыда жүргізіледі.

1 кезең. Жүйелік емес тәуекелдер үшін келесі талдау жүргізіледі:

* P_i компаниясында ҚБЖ болмаған жағдайда жобаның қаржылық тәуекелдері есептеледі;

* ҚБЖ енгізілгеннен кейін қаржылық тәуекелдің әрбір түрінің (P_i) өзгерген мәні есептеледі, ол жобалардың тәуекелдерін төмендетуге мүмкіндік береді, яғни $P_i > P_i'$;

* салмақ коэффициенттерін ескере отырып, жобаның бастапқы және соңғы тәуекелін есептеу жүргізіледі.

2 кезең. Сарапшылар жобаның жұмыс істеу ортасын қалыптастыратын және компания тарапынан басқаруға келмейтін жүйелік тәуекелдерді ($P_{сист}$) бағалайды.

3 кезең. Жобаның жалпы қаржылық тәуекелі анықталады, бұл жүйелік және жүйелік емес тәуекелдің сомасы.

4 кезең. Дисконттың екі ставкасы есептеледі: СУФР болмаған кезде жобаның тәуекелін ескере отырып және СУФР енгізілгенін және жұмыс істейтінін ескере отырып. Есептеу үшін CAPM моделі қолданылады.

5 кезең. NPV есебі ҚБЖ-ны есепке ала отырып және есепке алмай жүргізіледі. **6 кезең.** ҚБЖ енгізудің тиімділігі ҚБЖ-ны есепке алумен және есепке алмай есептелген NPV арасындағы айырмашылық ретінде айқындалады.

3. Қорытынды.

Анықталған проблемаларды шешу үшін кәсіпорында тәуекелдерді стратегиялық басқарудың ұйымдастырушылық-экономикалық тетігін әзірлеу қажет, оны іске асыру стратегиялық тәуекелдерді сәйкестендіруге, бағалауға, жіктеуге және осы тәуекелдерге басқарушылық әсер етуге мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқарудың мұқият ойластырылған және негізделген стратегиясы кәсіпорынның тұрақты дамуын қамтамасыз етуге, қабылданған кәсіпорын стратегиясын сәтті жүзеге асыруға, сондай-ақ кәсіпорынның бәсекелестік артықшылықтарын құруға және көбейтуге және кәсіпорын қызметінің мақсатты стратегиялық көрсеткіштеріне қол жеткізуге ықпал етеді.

Қорытындылай келе, тәуекелдерді стратегиялық басқаруға кәсіпорынның басшылығы мен менеджменті ерекше назар аударуы керек, бұл тәуекелдерді басқару стратегиясын кәсіпорынның қазіргі жағдайымен және оны дамыту стратегиясымен үйлестіру қажеттілігінде көрінеді.

4. Пайдаланылган әдебиеттер

- [1] Муллахметов Х. Ш. Оценка эффективности систем контроля // Управление риском
- [2] Кутергина Г. В., Модорский А. В. Анализ эффективности систем управления финансовыми рисками коммерческих организаций // Аудит и финансовый анализ.
- [3] Внутренний контроль: интегрированный подход: доклад COSO, подготовлен Комитетом спонсорских организаций Комиссии Тредвея.
- [4] Додж Р. «Краткое руководство по стандартам и норма аудита»

